

Posudek bakalářské práce Ivany Spodniakové *Slováci v Kovačici – tvorcovia insitného umenia*

35 s. textu, poznámkový aparát, bibliografie, slovníček, medailony vybraných autorů,
obrazová příloha, seznam respondentů

Téma práce Ivany Spodniakové je interdisciplinární, je průnikem etnologie, dějin umění a částečně i sociologie. Autorka se zabývá výtvarným (malířským) projevem obyvatel slovenské obce v srbské Vojvodině. Je to projekt nepochybně zajímavě zvolený a aktuální.

Práce vznikla na základě etnologického výzkumu a opírá se o odbornou literaturu. Velmi nerada začínám kritikou, ale obávám se, že nemám jinou volbu. Je-li tento text obhajován na etnologické půdě, očekává oponent informaci o době, trvání metodách a technikách výzkumu. Z kontextu je jasné, že probíhal v nedávno době, ale o ostatních parametrech je možno pouze spekulovat. Bibliografie je neúplná, končí písmenem K, takže předpokládám, že zde vypadla jedna až dvě strany. Nevím, zda v kompletním seznamu byla historická literatura, etnologické práce, zabývající se lidovým výtvarným projevem, etnickými menšinami, mirgracemi, či politologické (i etnologické) příspěvky zaměřené na poslední, dosud palčivý válečný konflikt na Balkáně, zda se tam také vyskytují práce v srbském jazyce a časopisecké studie.

Autorka se zaměřuje na fenomén insitního – naivního umění (malby), na produkci, která zhruba od konce 50. let 20. století zviditelnila slovenskou obec na srbském území.

Mám-li se vyjádřit k vlastnímu textu, musím opakovat, že práce je ohajována studentkou etnologie v Ústavu etnologie. Na dějinách umění nebo esteticy by (možná) nebylo na závadu, že zde není reflektováno *lidové* umění. Oponent – etnolog však očekává, že zde o něm bude alespoň zmínka. Lidový výtvarný projev je přirozeným podložím, ze kterého vyrůstá umění insitní. Geneze kovačického malířství by pak byla pochopitelnější, byť se mohlo stát, že se vývojová linie přerušila. V tomto ohledu je totiž irelevantní, co o vzniku této tvorby říkají sami autoři nebo jejich spoluobčané. Je to autentické, zajímavé, cenné, signifikantní, ale jejich výroky (stejně jako celou pramennou základnu) je nezbytné ověřit, analyzovat, podrobit kritice a interpretovat. To se bohužel nestalo.

Zkoumaní autoři jsou více méně ostřílené „mediální hvězdy“, zvyklé hovořit s výtvarnými kritiky, novináři, diplomaty, státníky. Nestylizují se (ať už nevědomky či úmyslně) v rozvorech se studentkou (nebo při vyplňování dotazníků?). Nepřebírají některé manýry celebrit? Věřící autorka tomu, že jejich dílo je skutečným dokumentem, zachycujícím realie každodenního života? Je možné říci, že tito tvůrci jsou amatéři? Existuje něco jako „kovačická výtvarná škola (styl)? Je-li v práci kapitola o poslední balkánské válce, je (nebo není a proč?) toto drama reflektováno v tvorbě?

Kdybych měla vyjádřit svůj základní dojem (jistě subjektivní a úmyslně provokující k diskusi) řekla bych, že autorka si připravila dvě základní roviny. Tou první je odborná literatura (z největší části kunsthistorická), druhou tvoří výpovědi respondentů. Vlastní autorská role (a teď to úmyslně vyhrocuji pro diskusi) pak spočívá v tom, že se stává jakousi „moderátorkou“, „glosátorkou“, která ponechává maximum místa oběma stranám a sama ustupuje do pozadí, aniž by se ptala, pochybovala, konfrontovala, shrnovala. Není to rozhodně způsobeno tím, že by měla potíže s vyjadřováním. Naopak, tam, kde se rozepíše, je jasné, že psát umí, vyjadřuje se lehce, svěže a kultivovaně, ale spíše publicisticky. Jako kdyby bezděčně přejala „pohodový“ charakter většiny obrázků a bylo jí líto vnášet sem rušivé a znepokojivé odborné otázky.

Přes tyto výtky se domnívám, že zájem autorky je hluboký a opravdový. Tato práce, založená především na terénním výzkumu, má svůj význam a představuje cennou zkušenost. Z textu navíc vyplývá, že autorka přinejmenším cítí souvislosti historické, kulturní, sociální,

etnické, mezioborové, a že se postupně, až bude mít k dispozici více času, k jejich analýze tak jako tak dopracuje.

Text splňuje kritéria stanovená pro bakalářskou práci a doporučuji ji k obhajobě s předběžným hodnocením *velmi dobře až dobře*.

Praha 24. června 2009

Doc. Irena Štěpánová, CSc.
Ústav etnologie UK FF